

ՈՒՍՏԱՆ-ԹԱԹՈՍՆ ՈՒ ՍԱՏԱՆԱՆ

Ա. 2 Ե Խ Ո Վ Ի

(Ժննդեան պատմութիւն)

Ծննդեան նախօրէքն էր: Մարիամ տուտուն վաղուց էր խոսկացնում. ճրագը մարելու վրայ էր, իսկ ուստա Թաթոսը դեռ նստած աշխատում էր: Նա վաղուց գործն էլ թողած, փողոց էլ դուրս եկած կլինէր, եթէ Ժամհարենց փողոցում ապրող մուշտարու բանը չլինէր, որ երկու շաբաթ առաջ պատուիրել էր կօշիկ երեսն ու ձիտքը ձգէ. հէնց երէկ էր, որ նորից եկաւ հայհոյեց և պատուիրեց որ կօշիկներն անպատճառ պատրաստ լինին մինչև առաւօտեայ ժամի ժամանակը:

—Սեանք խօսմ չէ, շան չարչարանք է, փնթփնթում էր քթի տակին ուստա-Թաթոսը: հետն էլ բան անելով:—Հիմա մէկը բնել է, մէկէնքն իրենց քէֆի ման են դալիս, իսկ դու, ուստա-Թաթոս, արի էստեղ նստիր, Սայէնֆ անէ՞ծք քաշողի նման, մէջքդ կուզ արա, երկուտակիր՝ նստիր, թէ ինչ է սատանի համար բան ես կարում...

Որպէս զի յանկարծակի բունը չտանէր, նա հէնց այն է, ձեռքը տանում սեղանի տակից շիշը հանում ու գլխին էր քաշում. և մմն մի կումից յետոյ գլուխը թափհարում և բարձրաձայն խօսում էր ինքն իրեն.

—Սխր, մի ասէք ես էլ իմանամ, ինչ հօրս ցաւին ես էստեղ նստած քիզ ու ժախթիս պիտի զօռ տամ, իսկ իմ աղա մուշտարին ձեռները մէջքին դրած իր քէֆին պիտի ման գայ: Նորա համար որ նորա ջիւղումը փող կայ, իսկ խեղճ ուստա-Թաթոսը աղբատ է...

Նա ատում էր բոլոր պատուէր տուողներին, իսկ ամենից աւելի նորան, որ ապրում էր Ժամհարենց փողոցում: Դա մի գաժան դէմքով, երկար մազերով, դեղնած երեսով, մեծ-մեծ

կապոյտ ակնոցներով և խոպոտ ձայնով մարդ էր: Ինչ որ գերմանական ազգանուն ունէր, մի այնպիսի անուն, որ մարդու լեզու կկոտորուէր մինչև արտասանէր: Ինչ մարդ էր, ինչով էր պարապում, ինքը սատանան էլ չգիտէր: Երբ երկու շաբաթ առաջ ուստա-Թաթոսը նորա մօտ էր գնացել, որ ոտի չափան առնէ, նա նստած էր եղել գետնին ու ինչ որ բան էր ծեծում սանդի մէջ: Հաշիւ էր բարեկէլ խեղճ ուստա-Թաթոսը, որ յանկարծ սանդի մէջ եղածը բռնկուեցաւ, բաց-կարմիր բոց արձակեց, ծծումբի և պրուած փետրի հոտ հանեց և սենեակը լցրեց թանձր, վարդագոյն ծխով, այնպէս որ ուստա-Թաթոսը գետ մի հինգ-վեց անգամ էլ փռչտաց և այդ բոլորը տեսնելուց յետոյ երբ որ տուն էր վերադառնում, ինքն իրեն մրտածում էր. «Ով Աստծուց վախենում է, այդպիսի բաներով չի զբաղուի»:

Երբ շէր մէջ այլ ևս բան չմնաց, ուստա-Թաթոսը կոշիկները վար դրեց ու մտքերի ծոփն ընկաւ: Նա բռունցքները դէմ տուեց ծանրացած զլեին ու սկսեց իւր խեղճութեան մասին մտածել, իւր խեղճ ու կրակ, խաւար կեանքը քննել, յետոյ հարուստների, նոցա մեծամեծ տների, հարիւրանոցների մասին... Ա՛յ, ինչ լաւ բան կլինէր, որ այդ,—այ սատանէն խռով կենայ նրանց զլեին,—հարուստների տները բանդուէր, ձիերը սատկոտէին, տաք-տաք մուշտակները և մօրթէ զլխարկները ցից ընկներ, բրբրուէր: Ինչ լաւ բան կլինէր, որ այդ հարուստները հետզհետէ աղքատանային, որ ուտելու հաց էլ չունենային, իսկ խեղճ կոշկակարներն ու փինաչիները հարստանային, իսկ ինքն էլ մի իրա ջիգրը հանէր մի խեղճ կօշկակարից, նորա առաջին հարձա-գօրբա անէր ծննդեան նախօրէրին: Այսպիսի երազների աշխարհ ընկած ընկած ուստա-Թաթոսը յանկարծ մտաբերեց իւր գործը և աչքերը բաց արեց:

«Ա՛յ քեզ առաքոյց,—մտածում էր նա ինքն իրեն ու կօշիկները անդուլում.—գործս վաղուց եմ վերջացրել, իսկ գետ նստել-սպասում եմ: Ցանեմ տիրոջը տամ»:

Պօշիկները փաթաթեց մի կարմիր թաշկինակի մէջ, հագնուեցաւ և դուրս եկաւ փողոց: Մանր, կոշտ ձիւն էր գալիս. այնքան կոշտ, որ մարդու երես էր ծակծկում: Յուրտ էր, լըպրծուն, մուծ, լապտերները աղօտ յուսաւորում էին և ինչ որ նաւթի հոտ էր կանգնել ամբողջ փողոցում, այնպէս որ ուստա-Թաթոսն սկսեց փռնգտալ ու հազալ: Փողոցի մէջ տեղով կառ-

քերով հարուստները դէս ու դէն էին գնում. իւրաքանչիւր հարստի ձեռքին կար ապխտի մի մեծ կտոր և օղու շիշ՝ կառքերից և սահնակներից հարուստ օրիորդներն ու տիկիները նայում էին ուստա-Թաթոսին, լեզու էին հանում և ծիծաղով կա'ջում:—

—Աղբաւո, աղբաւո

Ուստա-Թաթոսի յետեից գնում էին ուսանողներ, զինուորականներ, վաճառականներ և զօրապետներ ու նորան ծաղրում էին ու վիրաւորում:

—Հարաւն, հարաւն: Անաստուած պօլօց-փափախ: Սատանի սաղմոս: Աղբաւո Փինաչի՝ Սատանի օրացոյց:

Այս բոլորն, իհարկէ, վերին աստիճանի վիրաւորական, բայց ուստա Թաթոսը լսում էր և կամացուկ թքում, անցնում Իսկ երբ պատահեց Գիւմրիցի կօշկակար քու-Մաթոսը և ասաց. —Ես հարուստ կնիկ առայ, քարգահները սաղ օրը բանեն կը, ամա դու կենէ էն աղբաւը մնացիր, ուտելու բիլա հաց չունիս: Ուստա-Թաթոսը համբերութիւնից ելաւ և նորա յետեից ընկաւ: Նորա յետեից այնքան վազեց, մինչև որ յանկարծ ինքն իրեն ծամհարենց փողոցում գտաւ: Նորան պատուէր տուողն ապրում էր անկիւնի տան ամենավերին յարկի բնակարանում: Պէտք էր անցնել երկար, մութ բակով և յետոյ վեր բարձրանալ լարձուն սանդուխտներով, որ մարդու ոտների տակ պար էր գալիս: Երբ ուստա Թաթոսը նորա սենեակը մտաւ, նա նստած էր յատակին, ձիշտ այնպէս, ինչպէս երկու շաբաթ առաջ, և սանդուխտ ինչ-որ բան էր ծեծում:

—Աղա-ջան, հրամանոցդ կօշիկները բերի, ասաց ուստա-Թաթոսը՝ յօնքերը կիտած:

Պատուէր տուողը տեղիցն ելաւ և և լուռ ու մունջ սկսեց փորձել կօշիկները: Կամենալով օգնել նորան, ուստա Թաթոսը չորեք մի ծնկան վրայ և հին կօշիկը քաշեց, հանեց, բայց հէնց նոյն րոպէին սարսափից դարհուրած տեղից վեր թռաւ ու դէպի դուռը քաշուեց յետ-յետ: Պատուէր տուողի ոտքը մարդու ոտք չէր, այլ ձիու սմբակ:

«Է՛հ, —մտածեց ուստա-Թաթոսը: Առ քեզ բան»:

Ուստա-Թաթոսի առաջին գործը պիտի լինէր, իհարկէ, երեսին խաչ հանէր, յետոյ ամեն բան թողնէր ու փախչէր: Բայց իսկոյն գլխի ընկաւ, որ երեւի իւր կեանքի մէջ առաջին ու վերջին անգամ է պատահում սատանայի և չօգտուել նորանից,

անշուշտ, վերին աստիճանի յիմարութիւն կլինէր: Նա մի կերպ զօռ արեց ինքն իրեն և վճռեց իւր բաղադիրքները, շեռնեց յետև գնելով որ բան է, յանկարծ, երեսը խաչ չհանէ, նա յարգանքով հազար և սկսեց.

—Ասում են, որ աշխարհումս սատանայից աւելի վատ և մոռառու բան չկայ, իսկ ես այնպէս եմ կարծում, ձերդ բռնեմնդութիւն, որ սատանան ամենից խելօքն է: Սատանէն, կներէք աղա-ջան, սմբակ ու պոչ ունի, բայց դորա փոխարէն գլխումն աւելի խելք կայ, քան ամենախելօք ուսանողի գլխումը:

—Մյ, ինչ կասեմ խելօք խօսքին, ճակատդ պիտի համբուրել,—ասաց քէֆն եկած պատուէր առողը: Հնորհակալութիւն, կոշկակար: Ի՞նչ կուզես:

Եւ կոշկակարն, առանց ժամանակ կորցնելու, սկսեց իւր բաղադիր գանգատուելու: Նա սկսեց պատմել, թէ ինչպէս հէնց մանկութիւնից միշտ նախանձել է հարուստներին: Նորա համար վիրաւորական էր, որ բոլոր մարդիկ առանց խորութեան մեծ-մեծ, փառաւոր տներում չեն ապրում և պատուական ձիաներով չեն պատում: Մէկը մի հարցնէ՝ թէ ինչո՞ւ ես խեղճ եմ: Ինչո՞ւ պակաս եմ Գիւմրեցի քոռ-Մամոսից, որը սեփական տուն էլ ունի, կինն էլ գլխարկով է ման գալիս: Իւր բիթն էլ նոյն տեսակ է, ձեռքերն էլ, ոտքերը, գլուխը, մէջքն էլ այնպէս է, ինչպէս որ հարուստներինը, ուրեմն ինչո՞ւ ինքը պիտի աշխատի, իսկ ուրիշներն իրենց քէֆին պատեն: Ինչո՞ւ նա պատկուած է Մարիամ-առուտուի հետ, և ոչ թէ մի տիկնոջ հետ, որից անուշ հոտեր են գալիս: Հարուստների տներում, երբ իրեն կանչում են որ և է պատուէր տալու, նա շատ անգամ է տեսել սիրուն, գեղեցիկ օրիորդներ, բայց նորա իւր վերայ ուշադրութիւն անգամ չեն դարձրել, իսկ դորա փոխարէն, երբեմն ծիծաղացել են վրէն ու իրար ականջի փսփսացել,—«Ի՞նչ կարմիր քիթ ունի այս կոշկակարը: Զշմարիտ է, Մարիամը բարի, լաւ, աշխատաւոր կին է, դորան խօսք չկայ. բայց չէ՞ որ նա անկիրթ է, ձեռքն էլ բաւական ծանր է, երբ մէկ-մէկ կպցնում է. իսկ եթէ երբեմն-երբեմն մարդ բաղադրականութիւնից կեօսեկամ մի խելօք բանի մասին խօսք բաց կանի, այն ժամանակ նա մէջ կընկնի և այնպիսի երևելի յիմարութիւն կասի, որ էլ ի՞նչ ասես:

—Ի՞նչ ես ուզում ուրեմն, խօսքը կտրեց պատուէր տուողը:

—Ես կուզենայի, ձերդ բարեծննդութիւն, աղա Սատանայ, թէ որ արժան կհամարես, ինձ հարուստ մարդ շինես:

—Շատ լաւ, աչքիս վրայ: Բայց, խօմ գիտես, դորա տեղ հօգիդ ինձ պիտի տաս: Քանի աքլորները դեռ չեն կանչել, առ գնա այս թղթի վրայ ստորագրիր, որ հօգիդ իմա է:

—Ձերդ բարեծննդութիւն,—ասաց ուստա-Թաթոսը խոնարհութեամբ ու քաղաքավարութեամբ.—Երբ դուք ինձ պատուէր տուեցիք, ես խօմ ձեզնից փողն էս զլեկից չառայ: Առաջ պէտք է պատուէրը կատարել և յետոյ փողն ստանալ:

—Դու էլ ես լաւ ասում, համաձայնեց պատուէր տուողը: Յանկարծ սանդի մէջ պայծառ բոց երեւեցաւ, թանձր վարդագոյն ծուխը պատեց և նորից ծծումբի ու պրած փետուրների հոտը աշխարհ բռնեց: Երբ ծուխն անյետացաւ, ուստա-Թաթոսն աչքերը տրորեց և տեսաւ, որ նա ոչ առաջուպէս ուստա-Թաթոսն է, ոչ էլ կօշկակար, այլ մի ուրիշ մարդ, ժիւետով ու ոսկէ շղթայով, նոր շալուարով, նստած է բազկաթոռի վրայ: առաջն էլ մի մեծ սեղան բաց արած, Երկու առօր-փառօր ծառայ կերակուրներ էին հրամցնում, խորը գըլուխ տալիս ու ասում.

—Անուշ արեք, անուշ-մարսական, ձերդ բարեծննդութիւն:

Ի՞նչ առատութիւն: Ծառաները բերեցին մի մեծ կտոր տապակած ոչխարի միս, մի մեծ աման թթու դրած վարունգ էլ հեռը, յետոյ բերին մի ամբողջ տապակած սագ, մի բլի՛յ յետոյ բիւֆտա, լաւ խորոված, նոնով ու պղպեղով. չբաստուրմա դրած: Եւ ինչպէս էլ լաւ է, ազամարի, կատարեալ «պօլխի» առ: Ուստա-Թաթոսն ուտում ու ամեն-մի տեսակի վրայ էլ մի երկու բաժակ պատուական գինի խմում. հեռուից նայողը կկարծէր թէ նա իսկի մեր ուստա-Թաթոսը չէ, այլ ո՞վ գիտէ որ իշխանն է կամ կոմսը: Խորովածից յետոյ բերեցին վայրի խզի կողերից պատրաստած կորկոտը, իւղն երեսին ծըփալիս: Ի՞նչ բան էր: Յետոյ բերին փլաւ. բայց ի՞նչ փլաւ. տակին ձուաձեղ երկու մատի հաստութեամբ, վրէն զաբլու, էլ ինչ ասէք չկար մէջը: Նա ուտում էր ու զմայլում: Ի՛նչ բան կայ: Բերեցին գաթա, միջի հասը բերնումը հալում էր հալում. ի՞նչբան էլ անուշ էր: Այդ բլի՛էր, հետն էլ մի մեծ աման «մուրա-

բառ: «Ինչպէս չեն տարաբաւակաւ պարտաւորութիւններն պարտաւորութիւններէն մտածուած էր նա և էլի ուսումնական մեծից վերջը բերին մեզ ու կարագ: Ճաշից յետոյ եկաւ ինքը սառանան, կապոյտ ակնոցներ դրած ու խորը գլուխ տալով, հարցրեց:

— Գո՛հ էք ճաշից, Թաթոս Եգորիչ:

Բայց ուստա Թաթոսը մի խօսք անգամ չկարողացաւ ասել, մինչ այն աստիճան ծանրացել էր ճաշից: Կերել էր անչափ, որ այժմ անհամար էր, ծանր. և որպէս զի փոքր ինչ զբաղուէր կողմնակի բաներով, սկսեց իւր ձախ ոտքի կոշիկը տնտղել:

— Այս տեսակ կոշիկների համար. ես եօթ մանէթ ու կիսից պակաս չէի առնում: Ո՛վ է կարել այս կոշիկները, — հարցրեց նա:

— Բժե՛ւ-Մաթոսը, պատասխանեց ծառան:

— Կանչել այն աւանակին:

Շուտով եկաւ Գիւմրըցի ուստա բեռ-Մաթոսը: Նա ձեռները կրծքին դրած կանգնեց դռան առաջին և հարցրեց:

— Ի՞նչ կհրամայէք, ձերդ բարեծննդութիւն:

— Չայնդ կարի՛ր, գոռաց Թաթոս Եգորիչն ու ոտքը գետին խփեց: Չհամարձակուես գլխիդ դուրս տալ և մոռանալ թէ ո՞վ ես. կոշակար ես չափդ ճանաչիր: Հայրս: Դու կոշիկ կարել էլ չգիտես: Բիթ ու պոռնկդ ջարդել կտամ, գիտե՛ս թէ չէ: Ինչո՞ւ եկար. ի՞նչ ես ուզում:

— Եկայ կոշիկների վարձն ստանամ:

— Ի՞նչ վարձ, ի՞նչ փող ես ուզում: Դէ, դուրս կորիր: Ըսեմ օրն արի: Այ տղայ, վաղութիւն տուէք, դուրս արէք:

Բայց իսկոյն նա յիշեց, թէ ինչ օյիններ էին խաղում պատուէր տուողներն և իւր գլխին և սիրտը պղտորուեցաւ: Եւ որպէս զի մի բանով զուարճանայ, գրպանից հանեց հաստ, լիքը-տապած քսակ և սկսեց իւր փողերը համրել: Փողն անչափ էր, բայց ուստա-Թաթոսն ուզում էր էլ ունենալ: Կապոյտ ակնոցներով սառանան նորա համար մի ուրիշ քսակ էլ բերեց, որ աւելի հաստ ու տապած էր, բայց նա էլի էր ուզում և որքան շատ էր համրում, այնքան աւելի էր անբաւական մնում:

Երեկոյեան սառանան բերեց նորա մօտ մի բարձրահասակ, լիքը կրծքով, կաս կարմիր հագած մի տիկին և ասաց, որ իւր նոր կինն է: Նա անդադար համբուրում էր նորա հետ և շաքարեղէն ուտում: Իսկ գիշերը պառկած էր փափուկ, բըմ-

բուլէ ներքնակի վրայ, անդադար մի կողքից միւսն էր շուռ գալիս և աչքը չէր կարողանում խփել: Մտատանջութեան մէջ էր ընկել:

— Փողներս շատ է, ասում էր նա կնոջը, չլինի գողերը, յանկարծ գան ու տանեն: Մի վեր կաց ճրագ վառիր, տես:

Ամբողջ գիշերը նա չկարողացաւ քնել. անդադար վեր էր կենում, նայում տեսներ անդուկը տեղն է կամ չէն կոտրել: Առաւօտեան դէմ պէտք է գնար եկեղեցի՝ առաւօտեան-ժամ լսէր: Եկեղեցում ամենքն էլ համահաւասար պատիւ ունիր՝ թէ հարուստ, թէ աղքատ: Երբ որ ուստա Թաթոսն աղքատ էր, նա միշտ եկեղեցում աղօթում էր Վստուած, ներիւր ինձ մեղաւորիս: Նոյնն էր ասում և այժմ, երբ հարստացել էր: Ուրեմն էլ ի՞նչ զանազանութիւն: Իսկ մահից յետոյ հարուստ Թաթոս Եգորիչին չէն թաղել ո՛չ ոսկու, ոչ ագամանդի մէջ, այլ նոյն սև հողի մէջ, ինչպէս և ամենավերջին աղքատին: Հարուստ Թաթոսն էլ նոյն կրակի մէջ պիտի տապակուի, ինչպէս և կոշկակարները: Այս բոլորը շատ վերաւորական էր թուում ուստա-Թաթոսին, այն ինչ երեկուայ ճաշը դեռ ծանրացած էր վրան և աղօթքի փոխարէն, զօռով-զօռով զանապան մօքեր են պտտում գլխում փողով լիքը անդուկի, գողերի, իւր ծախած, կորցրած հոգու մասին:

Եկեղեցուց բարկացած դուրս եկաւ: Որպէսզի սիրտը մի քիչ թեթեւացնի, նա, ինչպէս առաջ էլ շատ անգամ սովորութիւն ունէր, ձէնը գլուխը ձգեց և սկսեց երգել: Բայց հէնց որ սկսեց՝ բաղաձայնաւ մօտեցաւ վազելով և յարգանքով ասաց.

— Պարոն, աղաներին արգելուած է փողոցում երգել: Դուք կօշկակար չէք:

Ուստա-Թաթոսը մէջքը պատին տուեց և սկսեց մտածել.— ինչո՞վ զուարճանայ:

— Աղա-ջան, գոռաց դռնապանը. պատին շատ մի զօռիր, բուրբդ խարաբ կեղնի:

Ուստա-Թաթոսը մտաւ չղայֆէն, դուրս կանչեց չղաւուլ-զուռնէն, առաջը ձգեց ու սկսեց ածել տալով փողոցի մէջ տեղով. գնալ: Բոլոր անցորդները կանգնում, մատնացոյց էին անում նորան և ծիծաղում:

— Անունն էլ դեռ աղա է, հեգնում էին կառապանները: Կարծես կօշկակարի մէկը լինի...

— Մի՛թէ ներելի է, որ աղա-մաքդիկ անկարգութիւններ

անեն, ասաց նորան մի ուրիշ բաղաբապահ—Գոնէ զինետուն գնալիք:

Պարոն, ողորմութիւն արէք, ի սէր Քրիստոսի, աղերսում էին աղբատ—մուրացիկներն ամեն կողմից շրջապատելով ուստա-Թաթոսին: Գթացէք, ողորմութիւն տուէք:

Առաջ, երբ նա կօշկակար էր, աղբատները ոչ միայն ուշադրութիւն չէին դարձնում, այլ վրան էլ չէին նայում, իսկ այժմ ճանապարհ չէին տալիս, որ անցնէ:

Իսկ տանը դիմաւորեց նորան նոր կինը, հագած կանաչ կրկնոց և կարմիր շրջազգեստ: Նա կամեցաւ փայփայել նորան իւր առաջուայ ձեռով՝ այն է ձեռքը բարձրացրել էր, որ մի երկու հասցնէ մէջքին, բայց նա բարկացած գոռաց.

—Բո՛հ, զիւղագիւ Ընկիրթ, կոպիտ: Ձեռ էլ իմանում թէ տիկինների հետ ինչպէս պէտք է վարուել: Թէ որ սիրում ես, արի ձեռքս համրուիր, իսկ ձեռքերդ քեզ բաշիր.

Եւ, Աստուած կտրի այսպէս կեանքը. կեանք ու ապրուստ խօմ չէ, դժոխքի պատիժ է, —մտածում էր ուստա-Թաթոսը: Եւս էլ կեանք է էլի, մարդիկ էլ պիտի ասեն ապրում ենք էլի: Ոչ կարող ես ուղածդ ժամանակ երգել, ոչ կարող ես դառուլ—դուռնով քէֆ անել, ոչ կարող ես կնոջն սիրել՝ մի երկու հասցնել... Թե՛ւ...

Հէնց նոր էր նստել իւր տիկնոջ հետ մի բաժակ թէյ խմելու, որ կապոյտ ակնոցներով սատանան էլի մէջ տեղ եկաւ և ասաց.

—Դէ՛հ, Թաթոս Եգօրիչ, ինչ որ իմ պարտքս էր, ես բոլորը մէկ մէկ կատարեցի: Հիմա նեղութիւն բաշեցէք թուղթն ստորագրելու և յետևիցս գալու, ուր կերթամ: Այժմ դուք շատ լաւ գիտէք, թէ ի՞նչ է նշանակում շոյլ կեանք վարել. այդքան էլ բաւական է քեզ համար:

Եւ քաշ տուեց խեղճ ուստա-Թաթոսին դժոխք, ուղղակի հրեց ձգեց էրման-կրակի մէջ. իսկ սատանաները չորս կողմից դուրս թափուեցան, գլխին կիտուեցան և գոռում գոչում էին: Դժոխքի մէջ նախաճառն աշխարհ էր բռնել, այնպէս որ քիչ էր մնում մարդ խեղտուէր:

Եւ յանկարծ ամեն ինչ լքեցաւ: Ուստա-Թաթոսն աչքերը բաց արեց և տեսաւ իւր սեղանը, կօշիկները և թխմեղեպ լամպարը, լամպարի ապակին սևացել, սև մուր էր կտրել, իսկ պատրոյզի առկայծող կրակը մի գարշահոտ մուխ

էր արձակում, որ կարծես ծինելոյզից ելնելիս լինէր: Նորագլխակներէր կանգնած էր կապոյտ ակնոցներով պատուէր տուողը և բարկացած գորգոռում էր.

Ես բեզ ցոյց կտամ, անդգամ: Երկու շաբաթ առաջ պատուէր ես ընդունում, իսկ մինչև այսօր դեռ ևս կօշիկներս չես պատրաստել: Դու կարծում ես որ շատ ժամանակ ունիմ օրը մի հինգ անգամ բեզ վօտ դամ:

Ուստա-Թաթոսը գլուխը թափահարեց և կօշիկները նորից ձեռքն առաւ: Պատուէր տուողը դեռ երկար ժամանակ հայհոյում և սպառնում էր: Երբ որ նա, վերջապէս, հանգստացաւ, ուստա Թաթոսը սառը-սառը հարցրեց.

— Իսկ ի՞նչ գործով էք զբաղւում դուք, պարոն:

— Ես բնագլխան կրակ ու հրթիռներ եմ պատրաստում: Ի՞նչ ես աչքերդ չօնել, վրէս նայում, չհասկացար: Քրշանգչի եմ. հասկացար հիմա:

Առաւօտեան ժամի զանգերը խփեցին: Ուստա-Թաթոսը կօշիկները յանձնեց, փողերն ստացաւ և եկեղեցի գնաց:

Փողոցով շարունակ անց ու դարձ էին անում կառքեր և սահակներ: Սալայատակով հասարակ ժողովրդի հետ խառն գնում էին վաճառականներ, կրթուած մարդիկ, ղինուորականներ... Բայց ուստա-Թաթոսն այլ ևս չէր նախանձում ուրիշներին և չէր տրանջում իւր վիճակից: Այժմ նորան այնպէս էր թւում թէ և հարուստների և թէ աղքատների համար հաւասարապէս անմխիթար վիճակ է: Ոմանք հնարաւորութիւն ունեն կառքերով պտտել, ուրիշները քէֆներն ուղածի չափ երգել և զուարճանալ, իսկ ընդհանրապէս ամենքին սպասում է միևնոյն գերեզմանը և կեանքի մէջ մի այնպիսի զրաւիչ բան չէր գտնում, որի համար արժէր, որ սատանային ծախէր իւր հոգու ամենաչնչին մասն անգամ:

Ազատ բարգւ. ՄԵԼԻՔ